

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.6:339.9

Ковова Ірина Сергіївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Державний університет інфраструктури та технологій*

Kovova Iryna

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation
State University of Infrastructure and Technologies
ORCID: 0000-0003-3545-0055*

Колумбет Олена Петрівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Державний університет інфраструктури та технологій*

Kolumbet Olena

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation
State University of Infrastructure and Technologies
ORCID: 0000-0002-9624-7088*

**СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ
ПЕРЕВЕЗЕНЬ УКРАЇНИ
INSURANCE IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL ROAD
TRANSPORTATION OF UKRAINE**

Анотація. Система міжнародних автомобільних перевезень пасажирів та вантажів є високоризиковим видом діяльності, в якому вся відповідальність покладається на перевізника. Метою статті стала систематизація всіх класів та продуктів страхування які дозволяють мінімізувати ризики автоперевізника за галузями майнового страхування, особистого та відповідальності за напрямками міжнародних перевезень вантажів та пасажирів. Авторами визначено місце та роль страхування в системі міжнародних автомобільних перевезень в Україні та розглянуто обов'язкові і добровільні страхові продукти якими перевізники можуть перекласти з себе частину ризику на страховика. Інформаційною базою дослідження виступили національні та міжнародні нормативно-правові акти, що регламентують перевезення вантажів та пасажирів, їх страхування та внутрішні положення страховиків і інформація про страхові продукти які дозволяють покрити ризики автоперевізників. В науковій роботі використані системний підхід та загальнонаукові методи аналізу, синтезу, структурування, класифікації, узагальнення тощо. Результатом дослідження стало формування чіткої узагальненої структурної схеми покриття ризиків міжнародних автоперевізників через продукти страхування, що пропонуються на страховому ринку України та розмежування території покриття ризику (Україна та території інших країн), оскільки міжнародний перевізник при транспортуванні рухається в правовому полі як України так і інших держав. Запропоновано систему класифікації страхових продуктів автоперевізників міжнародників за критеріями: характер страхування, територія покриття та галузева належність. Визначено нормативні акти, страхові тарифи та ліміти відповідальності за продуктами автострахування в Україні для міжнародних перевізників. Перспективами досліджень виступатиме загальна систематизація сектору автострахування в Україні з урахуванням змін законодавства поточного року.

Ключові слова: страхування, міжнародні автоперевезення, страхування пасажирів, страхування водіїв, страхування вантажів, страхування відповідальності автоперевізника.

Summary. *The international road transportation system for passengers and cargo is a high-risk activity where all responsibility falls on the carrier. The purpose of the article is to systematize all classes and insurance products that allow minimizing the risks for carriers in the fields of property insurance, personal insurance, and liability insurance in the context of international cargo and passenger*

The authors identifies the place and role of insurance in the system of international road transportation in Ukraine and examines the mandatory and voluntary insurance products that carriers can use to transfer part of the risk to the insurer. The research is based on national and international legal acts regulating the transportation of cargo and passengers, their insurance, internal regulations of insurers, and information on insurance products that allow covering the risks faced by carriers.

The study uses a systematic approach and general scientific methods of analysis, synthesis, structuring, classification, generalization, and more. The result of the research is the formation of a clear, generalized structural scheme for covering the risks of international carriers through insurance products offered in the Ukrainian insurance market, and the differentiation of the risk coverage territory (Ukraine and other countries). This is because international carriers operate within the legal frameworks of both Ukraine and other states.

The study proposes a system for classifying insurance products for international carriers based on criteria such as the nature of the insurance, coverage territory, and industry affiliation. The article also identifies the regulatory acts, insurance rates, and liability limits for auto insurance products in Ukraine for international carriers. Future research prospects include the

general systematization of the auto insurance sector in Ukraine, taking into account legislative changes in the current year.

Key words: *insurance, international road transportation, passenger insurance, driver insurance, cargo insurance, motor carrier liability insurance.*

Постановка проблеми. Розпочате від повномасштабного вторгнення блокування повітряного та морського торгових коридорів України, за виключенням «Зернової ініціативи», призвело до кардинальної зміни протягом останніх двох років структури вітчизняного імпорту та лідерства сухопутних коридорів у перевезенні різних видів вантажів. В міжнародному перевезенні пасажирів автомобільний транспорт(автобуси) посідав перше місце і до повномасштабного вторгнення. До створення позитивних умов для автоперевізників додалось підписання Угоди про лібералізацію вантажних автомобільних перевезень з ЄС та розвиток прикордонної інфраструктури, зокрема збільшення пропускної спроможності існуючих автомобільних пунктів пропуску, а також відкриття нових [12]. В 2024 році на страховому ринку України відбулось багато законодавчих змін, що в цілому вплинуло на всю галузь страхування та внесло корективи в страхові продукти, які в переважній більшості стосуються автомобільних перевезень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання страхування міжнародних автомобільних перевезень не виділяється окремо вітчизняними науковцями. Їх увага зосереджується переважно на дослідженні перспектив і проблем розвитку ринку страхування в Україні та інших загальнотеоретичних аспектах страхування. Зокрема, варто в цьому напрямку відмітити роботи таких науковців як: Бабенко-Левада В.Г., Федорович І.М. Однак ці дослідження в силу останніх змін втрачають свою актуальність. Тож визначення ролі страхування в системі міжнародних перевезень в Україні та систематизація основних ризиків які можуть бути

передані автоперевізниками є доцільними для подальших досліджень з розвитку ринку автострахування в Україні в контексті євроінтеграційних процесів [2; 13].

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є визначення ролі та місця страхування в системі міжнародних автомобільних перевезень через призму покриття ризиків автоперевізників страховими продуктами.

Виклад основного матеріалу. Система міжнародних автомобільних перевезень є досить розгалуженою та містить багато учасників які взаємодіють між собою як під час самої процедури перевезення так і поза нею. Окремі інституції такі як Держава (через законотворчість та митну службу), Міжнародні органи (через узгодження правил перевезень та розробки нормативних Конвенцій), Асоціація міжнародних автомобільних перевізників(через засоби інформування, підготовки та перекваліфікації) відіграють опосередковану роль в процесі перевезень забезпечуючи загальні умови для їх здійснення.

Прямими учасниками процесу виступають автоперевізники та їх водії, пасажери з багажем та власники вантажів, що перевозяться. Страхові компанії не є прямим учасником процесу міжнародних автоперевезень, але вони співпрацюють з усіма прямими учасниками даючи їм змогу перекласти частину власних ризиків за плату на покриття страховика. Схематично місце та роль страхування в системі міжнародних автомобільних перевезень наведено на рис. 1.

Держава		Міжнародні органи	Асоціація міжнародних автомобільних перевізників [1]		
Верховна Рада України, Кабінет міністрів України (прийняття та ратифікація нормативно-правових актів для організації міжнародних автомобільних перевезень та страхування)	Державна митна служба (митне оформлення пасажирів, вантажів тощо)	Прийняття узгоджених Конвенцій про міжнародне перевезення вантажів, пасажирів та багажу	Сприяння в здійсненні перевезень вантажів та пасажирів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні та забезпечення дотримання положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП 1975 року) в Україні та інші Гарантування сплати в державний бюджет митних зборів та платежів за товари, що перевозяться під митним контролем		
опосередкована роль в процесі міжнародних автомобільних перевезень для забезпечення загальних умов їх здійснення					
Автоперевізник	Водій	Експедитор	Пасажир	Власник вантажу	
пряма роль в процесі міжнародних автомобільних перевезень					
Страховик, допоміжна роль в системі міжнародних автомобільних перевезень					
Ризики, які можуть бути передані страховику, прямими учасниками міжнародних автомобільних перевезень					
Відповідальність автоперевізника Ризик втрати або пошкодження транспортного засобу(ТЗ), відповідальність власника ТЗ перед третіми особами Ризик настання нещасного випадку на транспорті для пасажирів чи водія	Ризик втрати здоров'я або настання нещасного випадку під час поїздки	Відповідальність експедитора	Ризик настання нещасного випадку на транспорті для пасажирів(втрата працездатності, смерть тощо) Ризик втрати багажу	Ризик втрати або пошкодження вантажу	

Рис. 1. Місце та роль страхування в системі міжнародних автомобільних перевезень

Джерело: розробка авторів

Якщо структурувати сучасну систему страхування в Україні для цілей міжнародних автомобільних перевезень, то можна визначити 5 класів страхування та 7 страхових продуктів які покривають ризики прямих учасників процесу міжнародних автоперевезень на рис. 2.

ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ						
МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ		СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ			ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ	
		ОБ'ЄКТ СТРАХУВАННЯ				
МАЙНО, МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ		ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЛАСНИКА ТЗ ТА ПЕРЕВІЗНИКА ПЕРЕД ТРЕТІМИ ОСОБАМИ			ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ПАСАЖИРІВ І ВОДІЇВ	
		КЛАС СТРАХУВАННЯ				
клас 3 - страхування наземних транспортних засобів (крім залізничного рухомого складу); клас 7 - страхування майна, що перевозиться (включаючи вантаж, багаж (вантажобагаж))		клас 10 - страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання наземного транспортного засобу (у тому числі відповідальності перевізника)			клас 1 - страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання) клас 18 - страхування витрат (в тому числі медичних), пов'язаних з наданням допомоги (асистанс).	
		СТРАХОВИЙ ПРОДУКТ				
Страхування наземних транспортних засобів (КАСКО)	Страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом (КАРГО)	Страхування відповідальності автоперевізника	Страхування цивільно- правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	Міжнародний страховий поліс «Зелена картка»	Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	Страхування водіїв та пасажирів, що виїжджають за кордон від нещасного випадку та медичний асистанс
						
ХАРАКТЕР СТРАХУВАННЯ						
ДОБРОВІЛЬНИЙ			ОБОВ'ЯЗКОВИЙ			

Рис. 2. Система страхування в Україні для цілей міжнародних автомобільних перевезень

Джерело: систематизовано авторами

Виходячи з запропонованої схеми доцільно класифікувати страхові продукти для автоперевізників міжнародників за критеріями: характер страхування, територія покриття та галузева належність в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація страхових продуктів для міжнародних автоперевізників

Класифікаційний критерій	Види	Страховий продукт
Характер страхування	Обов'язковий	ОСАГО, Зелена картка, Страхування від нещасних випадків на транспорті, Медичний асистанс для водіїв, що виїжджають закордон

	Добровільний	КАСКО, КАРГО, страхування відповідальності автоперевізника, експедитора
Територія покриття	Вся територія перевезення	КАСКО, КАРГО, страхування відповідальності автоперевізника, експедитора, Страхування від нещасних випадків на транспортів
	Тільки закордон	Зелена картка, Медичний асистанс для водіїв, що виїжджають закордон
	Тільки Україна	ОСАГО
Галузева належність	Особистісне страхування	Страхування від нещасних випадків на транспортів, Медичний асистанс для водіїв та пасажирів, що виїжджають закордон
	Майнове страхування	КАСКО, КАРГО
	Страхування відповідальності	страхування відповідальності автоперевізника, експедитора, ОСАГО, Зелена картка

Джерело: розробка авторів

Оскільки міжнародний перевізник при транспортуванні рухається в правовому полі як України так і інших держав, то доцільним є формування чіткої узагальненої структурної схеми покриття ризиків міжнародних автоперевізників через продукти страхування, що пропонуються на страховому ринку України та розмежування території покриття ризику (Україна та території інших країн). Переважна більшість страхових продуктів покриває ризики під час усього процесу перевезення, однак деякі продукти можуть діяти лише на території інших держав, або лише України. Схематично представлено на рис. 3.

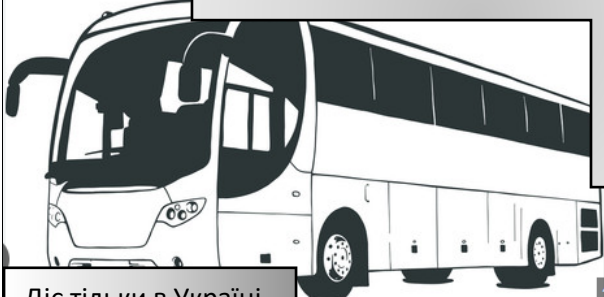
ДОБРОВІЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ		
Страховання наземних транспортних засобів (КАСКО) Повна або часткова втрата майна, а саме транспортного засобу та його складових частин в наслідок: крадіжки (угону), пожежі, ДТП, стихійних лих та інших протиправних дій третіх осіб. Страхову виплату отримує власник транспортного засобу, або інший вигодонабувач вказаний в договорі страхування	Страховання вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом (КАРГО) Повна або часткова втрата вантажу, багажу при перевезенні, розвантажуванні/навантажуванні; ДТП та протиправних діях третіх осіб, стихійних лихах Страхову виплату отримує власник вантажу	Страховання відповідальності автотранспорту, експедитора яке визначається Конвенцією CMR (Convention relative au contrat de transport international de Marchandises par Route (CMR)) Ризик втрати вантажу – відповідальність перевізника за втрату, псування або пошкодження вантажу, прийнятого до перевезення. Відповідальність за помилки та упущення – заподіяння шкоди власнику вантажу внаслідок: – несвоєчасної доставки вантажу; – видачі вантажу з порушенням правомірного розпорядження про затримку у видачі; Відповідальність перед третіми особами – заподіяння шкоди вантажем, що перевозиться, життю, здоров'ю та майну третіх осіб; Страхову виплату отримує автотранспорту
Страховий продукт покриває ризики під час усього процесу перевезення Діє тільки в Україні		
Страховання цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСАГО) Збитки спричинені водієм або власником забезпеченого транспортного засобу третім особам: життю, здоров'ю, майну на території України. Виплату отримує постраждала особа	Міжнародний страховий поліс «Зелена картка» Збитки спричинені водієм або власником забезпеченого транспортного засобу третім особам: життю, здоров'ю, майну за межами України. Виплату отримує постраждала особа	Медичний асистанс для водіїв та пасажирів, які виїжджають за кордон раптові захворювання ЗО, розлад здоров'я ЗО внаслідок нещасного випадку, смерть ЗО внаслідок раптового захворювання або нещасного випадку. Втрата працездатності або смерть водія в наслідок нещасного випадку. Виплату отримує постраждала особа(водій, пасажир або довірена особа)
ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ		

Рис. 3. Перелік ризиків, що виникають при міжнародних перевезеннях та покриваються страховими продуктами з визначенням території покриття

Джерело: розробка авторів

Зважаючи, що за характером страхування в системі міжнародних перевезень є як добровільні так і обов'язкові види страхування визначимо

їх нормативну базу. Зазначимо, що всі продукти на страховому ринку України регулюються Законом України «Про страхування» [7] та Цивільним кодексом України [14], тому в таблиці розглянемо відмінні від них міжнародні, нормативні та внутрішні документи якими керуються страховики.

Таблиця 2

Нормативно-правове регулювання страхування міжнародних автомобільних перевезень

Страховий продукт	Нормативно-правовий акт, яким регулюється
Страхування наземних транспортних засобів (КАСКО)	Правила страхування страховика по даному страховому продукту (внутрішній нормативний документ)
Страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом (КАРГО)	Правила страхування страховика по даному страховому продукту (внутрішній нормативний документ), Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) (Конвенція CMR) Женева, 19 травня 1956 р.
Страхування відповідальності автоперевізника яке визначається Конвенцією CMR	Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) (Конвенція CMR) Женева, 19 травня 1956 р., Правила страхування страховика по даному страховому продукту (внутрішній нормативний документ)
Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСАГО)	Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів від 01 липня 2004 р. № 1961– IV». До 01.01.2025, з 01.01.2025 в дію вступає «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» Закон України 3720-IX від 21.05.2024
Міжнародний страховий поліс «Зелена картка»	Женевська рекомендація № 35, прийнята Підкомітетом по дорожньому транспорту Економічної комісії Організації Об'єднаних Націй для Європи 1949р.
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті постанова КМУ від 14 серпня 1996 р. N 959, Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП) 995_686 від 05.07.78
Медичний асистанс для водіїв та пасажирів, які виїжджають за кордон	Стаття 16 Закону України «Про туризм», Правила страхування страховика по даному страховому продукту (внутрішній нормативний документ)

Джерело: систематизовано авторами на основі [3; 4; 7; 8; 9; 11]

Як бачимо, страхові продукти які покривають ризики при міжнародних автомобільних перевезеннях та діють закордоном не обов'язково регламентуються міжнародними нормами, а можуть керуватись лише внутрішніми документами (правилами страхування) страховика по певному страховому продукту.

З метою систематизації даних про продукти страхування для міжнародних автоперевізників визначимо як формуються страхові тарифи та ліміти відповідальності за ними.

Таблиця 3

Формування страхових тарифів та ліміти відповідальності за продуктами страхування в Україні для міжнародних перевізників

Страховий продукт	Формування страхового тарифу	Страхова сума/ліміт відповідальності
Страхування наземних транспортних засобів (КАСКО)	Визначає страховик, тариф диференційований в залежності від кількості ризиків які покриваються, наявності франшизи, стану транспортного засобу тощо.	Страхова сума визначається за первісною, балансовою або ринковою вартістю транспортного засобу.
Страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом (КАРГО)	Визначає страховик, тариф диференційований в залежності від кількості ризиків які покриваються (покриття А,В,С,D,E згідно "Застереження Інституту лондонських страховиків" (ICC)), виду вантажу, маршруту перевезень тощо	Страхова сума визначається за вартістю вантажу в супровідних документах та може бути збільшена на вартість фрахту, митне очищення тощо
Страхування відповідальності автоперевізника яке визначається Конвенцією CMR	Визначає страховик, тариф диференційований в залежності від кількості ризиків які покриваються, виду вантажу, маршруту перевезень, стану автопарку тощо.	Ліміт покриття по договору страхування вираховується страховиком в залежності від середньої вартості вантажів які виконує перевізник. Від загального ліміту за договором братиметься страховий платіж по тарифу.
Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних	Базовий тариф 180грн. Корируючі коефіцієнти затверджуються постановою Національного Банку	Розмір страхової суми станом на 2024 рік до 01.01.2025 за шкоду заподіяну:

транспортних засобів (ОСАГО)	України, розробляє рекомендації Моторно транспортне страхове бюро України. Впливає тип транспортного засобу та його об'єм двигуна тощо, місце реєстрації, власник транспортного засобу і ще ряд коефіцієнтів які корегують вартість базового тарифу.	– майну потерпілих (160 тис. грн на одного потерпілого але не більше 800 000 грн. на одну страхову подію). Водночас законодавством передбачена безумовна франшиза до 2 %; 3 01.01.2025 скасовуються будь які франшизи до договору. – життю й здоров'ю потерпілих 320 тис. грн на одного потерпілого.
Міжнародний страховий поліс «Зелена картка»	Моторно транспортне страхове бюро України Діючі тарифи від 19.07.2024 опубліковані на сайті бюро, залежать від типу Зеленої картки(1 покриття вся Європа, крім росії, Білорусі та Ірану, 2 покриття Молдова, Азербайджан), типу транспортного засобу та кількості днів подорожі.	Ліміти покриття залежать від країни де відбулась дорожньо–транспортна пригода.
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	Встановлені Кабінетом міністрів України. Тарифи на страхування внутрішніх пасажирів: на приміських маршрутах до 3% вартості квитка, на міжміських маршрутах до 1,5% вартості квитка. На міжнародних маршрутах до 2% вартості квитка. Водії страхуються під 0,18% від страхової суми.	Максимальна страхова сума покриття для всіх застрахованих осіб 6000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 102000грн.
Медичний асистанс для водіїв та пасажирів, які виїжджають за кордон	Визначає страховик, тариф диференційований в залежності від кількості ризиків які покриваються	За класом 18 - страхування витрат (в тому числі медичних), пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі ліміти відповідальності від 30000 до 60000 умовних одиниць.

Джерело: систематизовано авторами на основі [3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином констатуємо, що система страхування міжнародних автомобільних перевезень охоплює три страхові галузі, п'ять класів страхування та представлена на страховому ринку сімома страховими продуктами, кожен з яких покриває свої види ризиків та має різну територію дії. В більшості (4 з 7) страхових продуктів встановленням страхових тарифів займається страховик через обґрунтування тарифів в Правилах страхування по конкретному продукту. Також 4 з 7 страхових продуктів несуть страховий захист(майна, відповідальності, життя) протягом усього маршруту перевезень. Два з них діють виключно за кордонами України, а один(ОСАГО) лише на території України. Проведена систематизація та визначення місця і ролі страхування в системі міжнародних автомобільних перевезень в подальшому може бути використана для досліджень як перспектив розвитку ринку автострахування в Україні так і для досліджень системи міжнародних перевезень іншими видами транспорту в контексті євроінтеграції.

Література

1. Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України. URL: <http://www.asmap.org.ua/> (дата звернення: 13.08.2024).
2. Бабенко-Левада В.Г., Удовіченко А.В. Проблеми та напрямки розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/48.pdf (дата звернення: 13.08.2024).
3. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ). Женева, 19 травня 1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text (дата звернення: 13.08.2024).

4. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП) 995_686. Женева від 05.07.78. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_845#Text (дата звернення: 13.08.2024).

5. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <https://mtsbu.ua/> (дата звернення: 13.08.2024).

6. Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Постанова Правління Національного банку від 30 травня 2022 року №108. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30052022_108 (дата звернення: 13.08.2024).

7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова КМУ від 14 серпня 1996 р. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.08.2024).

8. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України 3720-IX від 21.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text> (дата звернення: 13.08.2024).

9. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України № 1961–IV від 01 липня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1961-15> (дата звернення: 13.08.2024).

10. Про страхування: Закон України 1909-IX від 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 13.08.2024).

11. Про туризм: Закон України 324/95-ВР від 15 вересня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.08.2024).

12. Торгівля 2022 року за видами транспортних перевезень. *Дія Бізнес*. 2023. URL: https://export.gov.ua/news/4413-torgivlia_2022_roku_z_vidami_transportnykh_perevezen (дата звернення: 13.08.2024).

13. Федорович І.М. Проблеми та перспективи розвитку автострахування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. doi: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-39-10>; URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/39-2019/12.pdf> (дата звернення: 13.08.2024).

14. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 13.08.2024).

References

1. *Asotsiatsiia mizhnarodnykh avtomobilnykh pereviznykiv Ukrainy*. URL: <http://www.asmap.org.ua/> [in Ukrainian].

2. Babenko-Levada V.H., Udovichenko A.V. Problemy ta napriamky rozvytku strakhuvannia avtotransportnykh zasobiv v Ukraini. *Efektivna ekonomika*. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/48.pdf [in Ukrainian].

3. Konventsiiia pro dohovir mizhnarodnoho avtomobilnoho perevezennia vantazhiv (KDPV). Zheneva, 19 travnia 1956 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text [in Ukrainian].

4. Konventsiiia pro dohovir mizhnarodnoho avtomobilnoho perevezennia pasazhyriv i bahazhu (KAPP) 995_686. Zheneva vid 05.07.78. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_845#Text [in Ukrainian].

5. *Motorne (transportne) strakhove biuro Ukrainy*. URL: <https://mtsbu.ua/> [in Ukrainian].

6. Pro deiaki pytannia zdiisnennia oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku vid 30 travnia 2022 roku №108. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30052022_108 [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro oboviazkove osobyste strakhuvannia vid neshchasnykh vypadkiv na transporti: Postanova KMU vid 14 serpnia 1996 r. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

8. Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv: Zakon Ukrainy 3720-IX vid 21.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text> [in Ukrainian].

9. Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv: Zakon Ukrainy № 1961–IV vid 01 lypnia 2004 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1961-15> [in Ukrainian].

10. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy 1909-IX vid 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> [in Ukrainian].

11. Pro turyzm: Zakon Ukrainy 324/95-VR vid 15 veresnia 1995 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

12. Torhivlia 2022 roku za vydamy transportnykh perevezen. *Diia Biznes*. 2023. URL: https://export.gov.ua/news/4413-torgivlia_2022_roku_z_vidami_transportnykh_perevezen [in Ukrainian].

13. Fedorovych I.M. Problemy ta perspektyvy rozvytku avtostrakhuvannia v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. 2019. doi: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-39-10>; URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/39-2019/12.pdf> [in Ukrainian].

14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 435-IV vid 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].